

ZAGOVORNIK — GLAS OTROKA

PILOTSKI PROJEKT

Potreba po postavitvi zagovornika otrok izhaja iz prakse in obravnavanja pobud. Otrokom se žal še vedno daje premalo možnosti aktivnega sodelovanja v zadevah, ki se jih tičejo, čeprav je od podpisa konvencije o otrokovih pravicah minilo že skoraj 18 let. Skrajni čas je, da mu damo mesto, ki mu pripada. Naloga države je torej, da otroku omogoči aktivno sodelovanje v obravnavanje zadev, ki se ga tičejo in pomembno vplivajo na njegovo življenje.

V ta namen je treba:

- v ospredje postopkov postaviti njegov interes
- ga upoštevati – obravnavati kot samostojnega nosilca pravic
- okrepiti njegov položaj v zadevah, ki se ga tičejo.

Bistveno vodilo konvencije je v najboljšem interesu otroka – korist otroka. To mora biti pglavitno vodilo vseh, ki kakor koli sodelujejo v zadevah, ki se tičejo otroka. V primerih, ko najboljšemu interesu otroka sledijo starši, je to najboljša možnost zastopanja otroka.

Kako pa v primerih, ko starši ne sledijo najboljšemu interesu otroka ali ko tega zaradi kakšnega razloga ne morejo?

Takrat otrok ostane sam, še bolj neopazen kot sicer. Zadostiti je treba različnim zahtevam, postopkom, ki so pogosto dolgotrajni. Na vprašanje, kolikokrat je v teh primerih korist otroka resnično pglavitno vodilo, verjetno ni težko odgovoriti. Zato je v primerih, ko starši ne zmorejo ali ne morejo sodelovati v korist otroka (kolizija interesov, bolezen, smrt ...), nujno omogočiti otroku pomoč zagovornika.

Zagovornik mora biti glas otroka. Otroku mora omogočiti, da bodo v zadevah, ki se ga tičejo, njegove pravice spoštovane, njegove želje in pogledi slišani v pravem pomenu besede.

Naša zakonodaja ne daje možnosti postavitve zagovornika. Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih pozna možnost kolizijskega skrbnika in zaupne osebe, kar pa se v praksi skoraj ne uporablja.

Glede na to, da tako ustava kot konvencija o otrokovih pravicah in evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic nalagajo državi dolžnost, da poskrbi za ustrezno zastopanje otroka, kadar je to treba, je nujno narediti korak naprej, da omogočimo otroku tisto, kar mu pripada.

V ta namen se je v septembru 2005 oblikovala iniciativna delovna skupina najprej treh, pozneje več strokovnjakov – predstavnikov varuha, vladnih in nevladnih organizacij in otrok. Po nekajkratnih srečanjih smo ugotovili, da se ob tem zastavlja kar nekaj vprašanj. Zato smo željo, da bi potrebo po postavitvi zagovorništva osvetlili kar najširše, v aprilu 2006 organizirali posvet, na katerega smo k sodelovanju povabili vse, za katere smo menili, da lahko prispevajo k skupnemu cilju, ker problematiko poznajo bodisi iz neposrednih izkušenj bodisi v okviru svojega siceršnjega dela. Da je problematika zares pereča, je dokazal tudi odziv na posvet (gl. zbornik *Zagovornik – glas otroka*).

Mnenje strokovne in širše laične javnosti je bilo enotno. Postavitev sistema zagovorništva je nujna. Ob tem pa je treba poleg umestitve v zagovorništvo določiti protokol ravnanja, kar naj bi omogočilo zagovorništvo vsem otrokom,

ki bi tako pomoč potrebovali, in je hkrati tudi dostopno v okolju, kjer prebivajo.

Po analizi stanja in dotedanjih ugotovitev smo prišli do sklepa, da za doseg postavljenega cilja ne zadošča le umestitev zagovornika v družinski zakon, ki je bil v pripravi. Odločili smo se, da pričnemo pilotski projekt, s pomočjo katerega bi prek praktičnega dela dobili odgovore na še odprta vprašanja in tako postavili temelje za umestitev zagovornika v zakonodajo in določitev protokola ravnanja. Iniciativna delovna skupina se je preimenovala v skupino za izvedbo pilotskega projekta in odločila, da bo projekt potekal v letih 2007 in 2008.

Vodja projekta in nacionalni koordinator je pri varuhu (Martina Jenkole). Projekt poteka na štirih lokacijah: na območju, ki ga pokriva center za korekcijo govora in sluha Portorož, in na območjih CSD Sežana, CSD Nova Gorica in CSD Ljubljana Moste – Polje. Na teh območjih delujejo območni koordinatorji, ki sodelujejo z nacionalnim koordinatorjem.

Namen pilotskega projekta je izdelati model programa zagovornika otrokovih pravic, ki bi ga bilo mogoče tako po vsebinski kot organizacijski zasnovi vključiti v formalnopravni sistem in s tem zagotoviti njegovo implementacijo na nacionalni ravni. Model naj bi v skladu s konvencijo o otrokovih pravicah omogočil otrokom ustrezno aktivno sodelovanje v procesih odločanja.

Dejavnosti projekta zajemajo:

- pripravo podlage za potek projekta (izdelava pilotskega projekta, finančnega načrta, organizacijske sheme, izjave o sodelovanju v projektu, etičnega kodeksa, izobraževalnega programa, kriterijev za izbiro zagovornikov, smernic za predstavitev pilotskega projekta, smernic za delo koordinatorjev)
- usposabljanje zagovornikov, ki vključuje izbiro kandidatov in enoletno izobraževanje,

supervizijo, izdelavo priročnika za zagovornike; kandidati, ki bodo uspešno končali izobraževanje, bodo prejeli certifikat, ki jim bo omogočil nadaljnje delo

- izobraževalni program, ki poteka v sodelovanju s fakulteto za socialno delo (uvodni tridnevni seminar v januarju 2007, izobraževanje poteka v vsem letu); tokrat izobraževanje prve skupine (večinoma sodelujočih v SIPP), pozneje na podlagi predhodne izbire kandidatov
- vzpostavljanje lokalnih struktur, potrebnih za izvedbo programa
- zagotavljanje dostopnosti zagovornika otroku v njegovem okolju in nemotenega in kakovostnega izvajanja programa; strokovni in drugi zainteresirani javnosti bo projekt predstavljen na javni predstavitvi na posameznem območju
- praktično delo zagovornikov z otroki in mladostniki, tj., sodelovanje s posameznim otrokom in institucijami in delo v supervizijskih skupinah
- vmesne in končne evalvacije
- izdelavo priporočil in predlogov za vključevanje programa zagovornika otrokovih pravic v obstoječi formalnopravni sistem in splošno prakso (samostojni, neodvisni institut).

Vse te dejavnosti bodo vključevale mehanizme in tehnike, ki omogočajo nemoteno spremljanje programa in identifikacijo modelov dobre prakse oz. problemov, ki se lahko pojavijo pri izvajanju programa zagovornika otrokovih pravic. Delovne skupine bodo spremljale praktično delo zagovornikov in odziv okolja na njihovo delo ter podajale smernice za morebitne spremembe oziroma dopolnitve programa. Hkrati bodo tako predstavniki podskupin kot nacionalni koordinator po potrebi na voljo zagovornikom. Tako nacionalni koordinator kot območni koordinatorji bodo dostopni otrokom (informacije, izbira zagovornika, morebitna vprašanja, pritožbe ...).

Martina Jenkole

martina.jenkole@varuh-rs.si